

moeten nergens terecht. Jonge makers moeten maken. Ik bedoel: we moeten zo weinig mogelijk voorzien. Als ze goed zijn, dan komen ze er wel. Limelight bestond 13 jaar vooraleer het een min of meer aanvaardbare subsidie heeft gekregen. Hoe we dat hebben volgehouden? Door schulden te maken. We zijn ze nog altijd aan het afbetalen, want zonder geld kan je niet kopen. Maar we konden het niet laten om te kopen. We moeten goed onthouden: wou de overheid Jan Fabre of Anne Teresa De Keersmaecker subsidiëren? Neen toch. Hebben ze wereldfaam verworven zonder subsidies? Ja. En hebben de overheden in Vlaanderen tot hun scha en schande moeten concluderen dat ze niet anders meer konden dan hen uiteindelijk toch te subsidiëren? Ja. Dát is de waarheid. En niet: er was geen voorziening voor Anne Teresa. Hugo De Greef zei op een vergadering van het Vlaams Theater Circuit, met een aantal rustige directeuren van culturele centra en een paar onnozelaars van de toenmalige in wording zijnde kunstencentra: "Dat meisje zal het zeker maken, maar ze heeft een miljoen nodig. Ik wil een aantal mensen die hier vandaag zeggen "met mijn ogen toe leg ik veertigduizend frank op tafel". Samen is dat 1 miljoen. We hebben een tournee van 25 voorstellingen en dan kan dat ding gemaakt worden." En dan zitten mensen te denken: "Wie is die mens dat hij dat durft vragen?" En er zijn er anderen die denken: "Het is Hugo. Hij zou wel eens gelijk kunnen hebben. We zullen eens gaan kijken naar dat onverwarmd kerkske waarin ze aan het repeteren is." Je gaat kijken en je weet niet wat je ziet. En je zegt: we moeten dat doen. Dat was *Fase*. Bij de gratie van dergelijke initiatieven werd dat werk mogelijk. Maar moet je dat voorzien? Ik vrees van niet.'

'De Fabres en de Vandekeybussen zijn bij de startfase niet gehinderd geweest door "we hebben geen budget". Ze zijn gehinderd geweest in hun tweede fase, dat is iets anders. Het is een schande van de overheid en van huizen als het onze dat die niet geluisterd hebben naar wat deze kunstenaars deden en verder wilden doen. Na tien minuten *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was* kon je toch wel overtuigd zijn dat je daarin moest investeren! Maar neen, in Vlaanderen duurt dat dan tien jaar. Ik vind het dus niet erg dat die eerste productie van Fabre misschien gemaakt is met maar 300.000 fr. Ik vind het wél erg dat er dan voor de tweede productie geen 10 miljoen ligt.'

'Wat de jonge makers betreft: het is heel goed dat er dingen beginnen te ontstaan als collectieve arbeidsovereenkomsten, barema's enzovoort, dat het gedaan is met het liefdadigheidsdenken in de culturele sector. Maar het is

een mes dat aan twee kanten snijdt. Moet ik de eerste beste gast die zegt "er zit iets in mijn hoofd en ik moet het zonnig kwijt" vier maanden een volwaardig loon uitbetalen? De selectie die op elke markt aanwezig is, moeten we niet uitschakelen. We moeten misschien durven een soort aanloopfase creëren. Ik denk aan sociale modellen die in Frankrijk in voege zijn: je kan terugvallen op een werkloosheidsuitkering en je mag werken. Als artiest krijg je bovenop je dopgeld nog wat geld om je ding te maken.'

Profiel

Nog voor het podiumkunstendecreet in voege trad, was er al kritiek op de 'schotten' tussen de diverse categorieën (theater, dans, muziektheater, kunstencentra). De kritiek betrof in eerste instantie de scheidingslijnen tussen de diverse disciplines. Nu de stadstheaters ook een receptief en multidisciplinair aanbod hebben en enkele kunstencentra zich expliciet profileren als productiehuizen, kan je ook het onderscheid tussen een producerend kunstencentrum en een gezelschap in vraag stellen. Bovendien verschilt het profiel van de receptieve werking van een aantal culturele centra niet zoveel van dat van een aantal kunstencentra.

Willy Malysse: 'Het oude verhaal van de receptieve productiecentra die een soort zweepslagfunctie hadden ten opzichte van de culturele centra is voorbij. De laatste jaren zijn er in de culturele centra heel wat jonge mensen aan de slag gegaan, die weten waar ze de mosterd vandaan moeten halen. In die omstandigheid is het niet langer zinvol dat ik nog centen op tafel leg om bijvoorbeeld Stan een podium te geven. De Schouwburg moet dat doen, maar ik vraag erbij dat de stad de Schouwburg ook wat meer artistieke middelen zou geven, want de bakstenen en wat daarin rondhangt aan personeel worden goed gefinancierd, maar er is geen artistiek budget.'

Ook Stef Ampe en Kristof Jonckheere bevestigen dat hun keuze alleen maar mogelijk is omdat er voldoende andere toonplekken zijn in Gent. 'De herschikking heeft zijn goede kanten. Tevoren hadden we soms de indruk dat Vooruit, Kopergieterij en Nieuwpoorttheater zich onderling profileerden op de rug van de gezelschappen: Stan is van ons, De Koe is van jullie, ... een beetje wat nu in Antwerpen aan de hand is. In Gent is dat in een goede richting geëvolueerd. We werken ook af en toe samen. Nu hebben we de indruk dat producties terecht komen waar ze moeten terecht komen. Ook op het presentatieniveau krijgt men dus meer een reflex om vanuit producties te denken dan vanuit structuren.'

Ook in Kortrijk is er een vlotte samenwerking tussen de Schouwburg, Limelight en An-

tigone. Willy Malysse: 'In Kortrijk zijn we al een tijdje bezig met een voorzieningenbeleid: deze stad heeft recht op... Het heeft te maken met het verkennen van waar elkeen mee bezig is, wat iets anders is dan het oude imagoverhaal of ontvoerend producerschap (ontvoer drie artiesten en zeg dat ze van jou zijn).'

Stef Ampe en Kristof Jonckheere wijzen op nieuwe accenten in de werking van andere Gentse huizen sinds de nieuwe koers van het Nieuwpoorttheater. 'We merken dat de Kopergieterij nu veel breder werkt, dat Vooruit meer kansen geeft aan jong werk en dat Victoria ook soms een presentatieplek wordt. Dat gaat weg van de idee dat de kunstencentra de behouders zouden moeten zijn van de jonge generatie. Het Nieuwpoorttheater levert het bewijs dat een kunstencentrum zijn bestaansreden niet noodzakelijk uit het verleden hoeft te halen.'

Wendbaarheid

Heeft het nog wel zin om de kunstencentra als specifieke subsidie categorie te behouden? Willy Malysse: 'Het begrip dekt geen enkele lading en het heeft ook nooit een lading gedekt. Ons geluk toen we als kunstencentrum erkend werden was: (1) we krijgen subsidies, (2) we zijn een restcategorie waarmee men niet goed weet wat doen. Die restcategorie, dat was er interessant aan. Wij zijn de vuilbakken. Wat ergerlijk begint te worden is dat men dat nader en nader probeert te definiëren. Ik voelde me aangesproken toen Marianne Van Kerkhoven zich op het colloquium van de werkgroep Kunstencentra van de Vlaamse Directies Podiumkunsten (19/6/98, Oostende) afvroeg of de kunstencentra zich niet zouden moeten ontbinden. Persoonlijk ben ik nogal geneigd om te zeggen: als begrip, ja. Moeten wij voortdoen? Misschien. Kunstencentra op zich zijn geen te bewaren categorie. De 'esprit' die er twintig jaar geleden ontwikkeld werd, moeten we wel bewaren en koesteren: die vrijheidsgedachte, die onafhankelijkheid, die structuur die er geen is, waar een wendbaarheid in zit omdat het allemaal niet vastligt, dat samen zoeken en onderweg zijn. Dat kan natuurlijk ook allemaal in een gezelschap. Moet er een onderscheid zijn tussen een gezelschap als Antigone en kunstencentrum Limelight? Neen. Zouden wij kunnen fusioneren? Wat mij betreft, morgen ja. Maar moeten wij fusioneren? Moet de overheid beginnen vinden dat in naam van de efficiëntie de 13 miljoen van Limelight en de 20 miljoen van Antigone samengevoegd moeten worden, niet tot 40 miljoen, maar tot 30 miljoen, wat wil zeggen dat we er nog eens geld bij inschieten. Dan zeg ik: neen hè. Als we samen iets willen ondernemen, is het om de ambities aan te scherpen en de kunstenaars